

Ny storsommerfugl i Danmark, *Lacanobia aliena* (Hübner, 1809) (Lepidoptera: Noctuidae)

MICHAEL FIBIGER

Fibiger, M.: *Lacanobia aliena* (Hübner, 1809) new to Denmark (Lepidoptera: Noctuidae). Ent. Meddr, 48: 1-3. Copenhagen, Denmark 1980. ISSN 0013-8851.

A single male specimen of *Lacanobia aliena* (Hübner, 1809) was collected at Bornholm: Dueodde 14.vi.1937. The species is new to Denmark.

M. Fibiger, Callisensvej 6, DK-2900 Hellerup.

Ved en gennemgang af afdøde N. L. Wolff's samling i oktober 1978 opdagede jeg en afvigende *Lacanobia aliena* (Hb.) ♂ nederst i rækken med *L. thalassina* (Hufn.). Af samlingen fremgår, at Wolff havde for vane at anbringe aberrante eksemplarer nederst i hver række, og da eksemplaret havde valverne spredt fra hinanden, kunne det formodes, at det havde været undersøgt nærmere. En afpensling og senere genitalpræparation venligst udført af N. P. Kristensen (Zoologisk Museum) verificerede bestemmelsen. Arten er ny for både Danmark og Norden og er dateret Dueodde d. 14.vi.1937. Omkring denne dato har N. L. Wolff på Dueodde fanget flere

stk. *Conisania leineri* (Frr.), som står i hans samling. Det var dengang almindeligt kendt blandt samlerne, at fangsten på Dueodde foregik ved fyret – især fangede man *leineri* på syrenblomsterne ved kontroltårnet (J. C. Jensen, mdt. medd., 1964).

Spændvidden for europæiske *aliena* er målt til 33-43 mm. Forvingernes chokoladebrune grundfarve er gennemgående i både rod-, mellem- og sømfelt, hvilket ikke er tilfældet hos *Lacanobia thalassina*, som lettest forveksles med *aliena*. *L. thalassina* har skarpere og mere kontrastrige tegninger på forvingerne, og anden generation af *Lacanobia suasa* (Den. & Schiff.) –

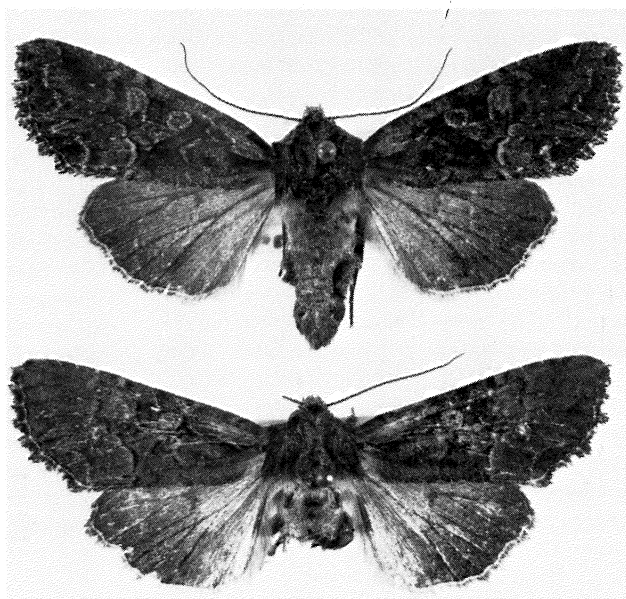

Fig. 1. *Lacanobia aliena* (Hübner, 1809). Øverst ♀ BRD: Niedersachsen. Lüchow-Dannenberg. Laasche. 23.6.1975. L. F. leg. H. Wegner coll. M. Fibiger. Nederst ♂ Dania: B. Dueodde 14.6.1937. leg. N. L. Wolff coll. Zool. Mus. B. W. Rasmussen fot.

i juli/august – kan ligne *aliena* meget, men *aliena* flyver på vore breddegrader ikke så sent på året. *L. aliena* er gennemsnitligt større end *thalassina* og *suasa*, og bølgeliniens W er mindre og knap så spidst som de to andre arters. Warren (1914) og Koch (1972) anfører endvidere, at W's spidser ikke når frynserne på *aliena*, hvilket de gør på de to andre arter. Dette kendetegn holder ikke altid i Danmark, hvor jeg er blevet præsenteret for flere *thalassina*'er, hvis W sluttede inden frynserne.

Arten varierer meget lidt (Bergman, 1954), dog beskriver Kovacs (1955) to nye former: en fra Ungarns sandjordsområder: *postaliena*, og en fra Rumænien (det vestlige Transsilvania): *schmidti*, og Staudinger & Rebel (1901) kalder den østasiatiske form (fra USSR – Amur og Ussurijsk), som er mørkere, (»multo obscurior«), for *amurensis*. Når former og aberrationer ellers er så sjældne for *aliena*, er det ejendommeligt, at det eneste danske eksemplar afviger betydeligt fra nominatformen. Dette er grunden til, at to eksemplarer er afbildet på Fig. 1. Grundfarven på det danske eksemplar er mere rødbrun end på typiske eksemplarer, og vingetegningens konturer er svage. Artens genitalarmaturer er meget forskellige fra de nærmest beslægtede arters. Hoffmeyer (1962) bringer anskuelige valvetegninger af *aliena* og de nærstående arter. Som det ses af disse tegninger og af tekstfigurerne hos Fibiger & Svendsen (i trykken), vil en afpensling af bagkropspidsen – for hannens vedkommende – være tilstrækkelig for identifikation. For hunnernes vedkommende ses forskellene mellem *aliena* og *thalassina* især i omridset af bursa copulatrix, ostium og apophyses anteriores.

Zoogeografisk er *aliena* eurasiatisk (Boursin, 1964). Den er registreret i følgende lande: Det mellemste- og sydligste USSR (nordligst er den fundet i Hviderussiske SSR), Ungarn, Rumænien, Schweiz, Østrig, Italien (Nord- og Mellemitalien), Spanien, Frankrig (langs landets østgrænse), Belgien, DDR, BRD (registreret i alle delstater; fundet ny for Schleswig-Holstein (og Niedersachsen) i 1928 – regelmæssig fundet siden 1931 (Albers, 1937)), Tjekkoslovakiet og Polen.

I Vesteuropa betragtes *aliena* som udbredt, men enkelvis og sjældent. I Østeuropa er arten hyppigere. Kostrowicki (in litt.) skriver: »Arten er almindelig i den sydøstlige og centrale del af landet – særlig almindelig er den på varme skrånninger. Den er sjælden i bjergene og meget sjælden i Pommern og Schlesien«. I Thüringen, DDR, har arten vist ret stærke fluktuationer –

den er hyppig, ikke flere år i træk, som det er sædvanligt for andre arter, men i enkelte år med mellemrum (Bergman, 1954). I Alpe- og Juraområdet betegnes arten stedvis hyppig (Osthelnder, 1925–32).

Biotopen er varme, solrige, åbne hede- eller steppeområder eller åbne fyrreskove med lyng i bunden. Arten minder i biotopvalg om *Epilecta linogrisea* (Den. & Schiff.).

Biologi: Æggene lægges i hobe på forskellige planter, f.eks. på hedelyng (*Calluna vulgaris*, på hvilken H. Wegner, BRD (in litt.) d. 20.vi.1977 fandt en æghob på en stor åben træløs hedeaflede, hvor der foruden hedelyng voksede noget katteskæg (*Nardus stricta*) og lidt visse (*Genista*). I de tre første stadier er larven lysegrøn og opholder sig på foderplanten. Efter tredje hudskifte bliver larven gulbrun og gemmer sig om dagen under tørt løv på jorden eller graver sig ned i jorden (Wolf, 1927–35). Larven er afbildet hos Spuler (1908–10). Som hovedfoderplante opgiver Bergman (1954) hestesko (*Hippocrepis comosa*), som vi ikke har i Danmark, og endvidere stenklover (*Melilotus*), kløver (*Trifolium*), rundbælg (*Anthyllis vulneraria*), lucerne (*Medicago sativa*), markkrageklo (*Ononis repens*); (Höfner, 1912) nævner også fugleklo (*Ornithopus*). Da Wegner havde fundet æghoben på lyng, opfodrede han larverne med dette, – resultatet var små imagines. Larvetiden er fra midten af august til midten af oktober, hvor forpupningen sker på jordoverfladen under mos eller sten (Forster & Wohlfahrt, 1971). Puppens kremaster er vist hos Fibiger & Svendsen (i trykken).

I det nordlige BRD opgives *L. aliena*'s flyvetid til 30.v.–1.vii – med største hyppighed omkring 15.vi. (Wegner, in litt.). I Thüringen, DDR, er flyvetiden fra slutningen af maj til slutningen af juli (Bergman, 1954). I det sydlige BRD, Baden-Württemberg og Saar, er arten observeret i to generationer: i maj/juni og i august (Spuler, 1908–10 og V. Schmidt-Koehl, in litt.).

Imago kommer villigt til Hg-lys, sjældnere til sukkerlokning. Den er observeret på blomster af blåbær (*Vaccinium myrtillus*) (Warnecke, 1957). Bergmann (1954) omtaler, at fuldvoksne larver er fundet med lygte om natten på foderplanterne i slutningen af september måned. I fangenskab skal larverne være lette at have med at gøre, men pupperne har tendens til at udtørre eller give forkrøblede imagines.

Litteratur

- Albers, T. H., 1937: (Lepidopt. Noct. pal.). – *Bombus* 3: 10.
- Bergman, A., 1954: Die Grossschmetterlinge Mitteldeutschlands 4/1. Jena.
- Boursin, C., 1964: Les Noctuidae Trefinae de France et de Belgique – Bull. mens. Soc. Linn. Lyon Jan. 1964: 204–240.
- Fibiger, M. & Svendsen, P., i trykken: Danske storsommerfugle. Ændringer i den danske storsommerfuglefauna i perioden 1966–1979.
- Forster, W. & Wohlfahrt, T., 1971: Die Schmetterlinge Mitteleuropas. IV. Eulen, Stuttgart.
- Hoffmeyer, S., 1962: De danske ugle. 2. udg. Århus.
- Höfner, G., 1905: Die Schmetterlinge Kärntens. – Jahrbuch des Nat. Hist. Mus. 27: 179–416.
- Koch, M., 1972: Wir bestimmen Schmetterlinge. 3. Eulen. Radebeul.
- Kovacs, L., 1955: The macrolepidoptera characteristic to our sandy districts. – Ann. Hist. Nat. Mus. Nation. Hung. Series Nova 6: 327–342.
- Osthelder, L., 1925–32: Die Schmetterlinge Südbayerns und der angrenzenden nördlichen Kalkalpen. I. Teil. Grossschmetterlinge. – Beilage Mitt. Münch. Ent. Ges. 598 pp.
- Spuler, A., 1908–1910: Die Schmetterlinge Europas. Stuttgart.
- Staudinger, O. & Rebel, H., 1901: Catalog der Lepidopteren des palaearctischen Faunengebietes. Berlin.
- Warnecke, G., 1957: Nachträge zur Schmetterlingsfauna des Naturschutzparkes der Lüneburger Heide (3). *Bombus* 99/100: 413–416.
- Warren, W., 1914: Noctuidae, i: Seitz, A., Die Grossschmetterlinge der Erde 3. Palaearktischen Faunengebietes. Stuttgart.
- Wolff, P., 1927–35: Die Grossschmetterlinge Schlesiens. 3 tle. Breslau.

Anmeldelse

Wallin, Lars, 1979: Svenska gräshoppons och vårbitares sånglåten – sensommar-LJUD. Båndkassette og teksthæfte, kan rekvireres fra Zoologiska Museet, Box 461, S-751 22 Uppsala. Pris: 40.- sv. kr.

Det er vanskeligt at indspille græshoppers stridulation på bånd, men det er lykkedes for Lars Wallin at få optaget næsten alle kendte svenske græshopper, som frembringer lyd.

Græshoppelydene er indspillet på et kassetiebånd og med det følger et teksthæfte med en bestemmelsesnøgle og en kort omtale af græshoppernes udbredelse i Sverige.

Da mange af arterne også lever i Danmark, så kan det ikke være uden interesse for danske entomologer at kende det pågældende bånd. Morfologisk er mange markgræshopper (Acridoidea) vanskelige at kende, men der kan være stor forskel på deres stridulation. Artssammensætningen på en lokalitet kan således let

bestemmes, samtidig med, at man arbejder med andre ting, hvis man stadig kan høre de spæde lyde.

Det er imponerende at høre *Bryodema tuberculata* (hedeskraften) og *Psophus stridulus* (den trommende græshoppe), som frembringer lyden, når de flyver. Begge arter er stadig forholdsvis almindelige på Ölands Alvar. Det er også interessant, at f.eks. markgræshoppen *Chorthippus dorsatus* »synger« med dialekt på Öland, idet dens strofe her er kortere end i Tisvilde.

Lydkvaliteten er god, og dyrenes lyde lette at kende, men der er en brummetone på alle optagelserne. Det kan ikke undgås for flere af markgræshoppernes vedkommende, da deres lyde er meget spæde, men det kunne være undgået for f.eks. *Tettigonia viridissima*'s vedkommende (den store grønne løvgræshoppe).

Det er synd, at forfatteren ikke har medtaget alle nordiske arter. Det var kun få flere, som skulle være indspillet, f.eks. *Tettigonia cantans*, der lever i det sydlige Jylland, på Fyn og i det sydlige Finland.

Knud Th. Holst